فصل ۱۱ بودجه و برنامه‌های مالی دولت

سال ۱۴۰۰ پنجمین سال از اجرای قانون برنامه ششم توسعه کشور بود. قانون بودجه سال مذکور با توجه به سند چشم‌انداز و سیاست‌های کلی نظام، قانون برنامه ششم توسعه کشور و بخشنامه بودجه تهیه، تدوین و تصویب شد.

۱۱-۱- کلیات بودجه

طبق بند (الف) تبصره ۱ قانون بودجه سال ۱۴۰۰، در این سال سهم شرکت ملی نفت ایران از محل صادرات نفت (نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی)، ۱۴/۵ درصد تعیین شد. همچنین، سهم صندوق توسعه ملی از منابع حاصل از صادرات نفت و میعانات گازی تا سقف یک میلیون بشکه در روز و خالص صادرات گاز ۲۰/۰ درصد و صادرات مازاد بر یک میلیون بشکه در روز نفت خام و میعانات گازی ۳۸/۰ درصد تعیین گردید. سهم دولت (با احتساب سهم مناطق نفت‌خیز و کمتر توسعه‌یافته) از محل صادرات نفت تا سقف یک میلیون بشکه معادل ۶۵/۵ درصد تعیین شد.

بر اساس قانون بودجه سال ۱۴۰۰، ارقام مصوب منابع و مصارف بودجه عمومی دولت (به استثنای درآمدها و پرداخت‌های اختصاصی)[۱] مبلغ ۱۲۷۷۹/۲ هزار میلیارد ریال بود.

طبق قانون بودجه سال ۱۴۰۰، درآمدهای مصوب شامل درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدهای بودجه عمومی دولت و پرداخت‌های هزینه‌ای مصوب به ترتیب معادل ۴۵۴۹/۰ و ۹۱۸۹/۲ هزار میلیارد ریال بود. در نتیجه، تراز عملیاتی مصوب با ۴۶۴۰/۲ هزار میلیارد ریال کسری مواجه شد. همچنین، منابع مصوب از محل واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و پرداخت بابت تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به ترتیب ۳۹۵۵/۵ و ۱۷۶۲/۶ هزار میلیارد ریال بود. بدین ترتیب، تراز عملیاتی و سرمایه‌ای مصوب (مجموع تراز عملیاتی و خالص واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای مصوب) با ۲۴۴۷/۳ هزار میلیارد ریال کسری مواجه شد. طبق قانون، مقرر شد که کسری مزبور از محل خالص واگذاری دارایی‌های مالی(مازاد) که بخش عمده آن وصولی از محل فروش انواع اوراق مالی اسلامی و استفاده از صندوق توسعه ملی است، تامین مالی شود.

ترکیب منابع بودجه مصوب دولت در سال ۱۴۰۰ شامل ۳۵/۶ درصد از محل درآمدها، ۳۱/۰ درصد از محل واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و ۳۳/۵ درصد از محل واگذاری دارایی‌های مالی بود. ترکیب مصارف بودجه مصوب دولت نیز در این سال شامل ۷۱/۹ درصد بابت پرداخت‌های هزینه‌ای، ۱۳/۸ درصد بابت تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و ۱۴/۳ درصد بابت تملک دارایی‌های مالی بود.

ارقام عملکرد[۲] بودجه عمومی دولت در سال مورد بررسی نشان می‌دهد که منابع بودجه عمومی دولت به ترتیب ۴۵/۰ درصد از محل درآمدها، ۲۱/۷ درصد از محل واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و ۳۳/۳ درصد از محل واگذاری دارایی‌های مالی تامین شد. ترکیب مصارف بودجه نیز معادل ۷۳/۳ درصد بابت پرداخت‌های هزینه‌ای، ۱۲/۸ درصد بابت تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و ۱۴/۰ درصد بابت تملک دارایی‌های مالی تحقق یافت.

۱- در این فصل بررسی منابع و مصارف بودجه عمومی دولت (مصوب و عملکرد) بدون احتساب درآمدها و پرداخت‌های اختصاصی می‌باشند.

۲- در این فصل هر جا عبارت «مصوب» قید نشده باشد، منظور عملکرد دولت می‌باشد.

(هزار میلیارد ریال ـ درصد)

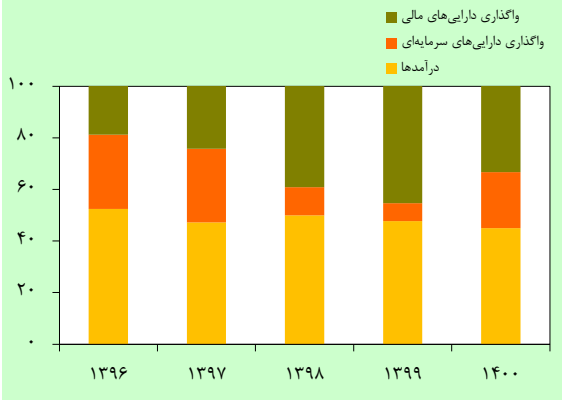
جدول ۱۱-۱- منابع و مصارف بودجه عمومی دولت

	مصوب		درصد	سهم از کل		عملکرد		درصد	سهم از کل	
	۱۳۹۹	۱۴۰۰	تغییر	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۴۰۰	تغییر	۱۳۹۹	۱۴۰۰
منابع	**۵۷۱۰/۱**	**۱۲۷۷۹/۲**	**۱۲۳/۸**	**۱۰۰/۰**	**۱۰۰/۰**	**۵۸۴۸/۱**	**۱۱۰۴۴/۹**	**۸۸/۹**	**۱۰۰/۰**	**۱۰۰/۰**
درآمدها	۲۸۸۸/۰	۴۵۴۹/۰	۵۷/۵	۵۰/۶	۳۵/۶	۲۷۹۱/۶	۴۹۶۵/۸	۷۷/۹	۴۷/۷	۴۵/۰
واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	۱۰۷۴/۹	۳۹۵۵/۵	۲۶۸/۰	۱۸/۸	۳۱/۰	۴۰۲/۶	۲۴۰۰/۳	۴۹۶/۳	۶/۹	۲۱/۷
واگذاری دارایی‌های مالی	۱۷۴۷/۳	۴۲۷۴/۷	۱۴۴/۷	۳۰/۶	۳۳/۵	۲۶۵۳/۹	۳۶۷۸/۸	۳۸/۶	۴۵/۴	۳۳/۳
مصارف	**۵۷۱۰/۱**	**۱۲۷۷۹/۲**	**۱۲۳/۸**	**۱۰۰/۰**	**۱۰۰/۰**	**۵۸۴۸/۱**	**۱۱۰۴۴/۹**	**۸۸/۹**	**۱۰۰/۰**	**۱۰۰/۰**
پرداخت‌های هزینه‌ای	۴۳۶۰/۳	۹۱۸۹/۲	۱۱۰/۷	۷۶/۴	۷۱/۹	۴۵۴۷/۰	۸۰۹۱/۸	۷۸/۰	۷۷/۸	۷۳/۳
تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	۸۷۹/۸	۱۷۶۲/۶	۱۰۰/۳	۱۵/۴	۱۳/۸	۷۷۴/۷	۱۴۰۹/۰	۸۱/۹	۱۳/۲	۱۲/۸
تملک دارایی‌های مالی	۴۷۰/۰	۱۸۲۷/۴	۲۸۸/۸	۸/۲	۱۴/۳	۵۲۶/۴	۱۵۴۴/۱	۱۹۳/۳	۹/۰	۱۴/۰

ماخذ: قوانین بودجه سنواتی و وزارت امور اقتصادی و دارایی

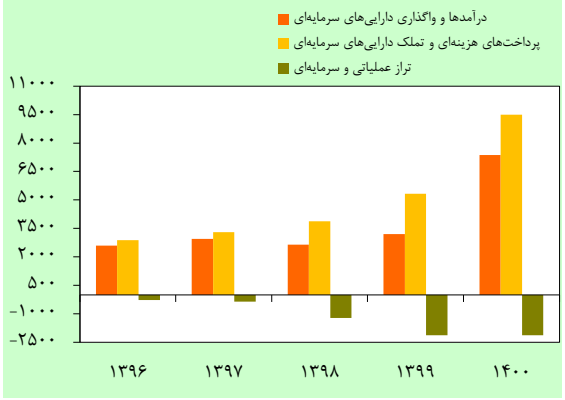
در سال ۱۴۰۰، درآمدهای دولت شامل درآمدهای مالیاتی و سایر درآمدها به ۴۹۶۵/۸ هزار میلیارد ریال رسید که در مقایسه با رقم مصوب، ۱۰۹/۲ درصد تحقق یافت. مبلغ مذکور، در مقایسه با رقم سال ۱۳۹۹ به میزان ۷۷/۹ درصد افزایش داشت. از مجموع درآمدهای مذکور، مبلغ ۳۲۵۸/۶ هزار میلیارد ریال از محل درآمدهای مالیاتی و مبلغ ۱۷۰۷/۲ هزار میلیارد ریال از محل سایر درآمدهای دولت حاصل شد.

نمودار ۱۱- ۱- ترکیب منابع بودجه عمومی دولت(درصد)

پرداخت‌های هزینه‌ای (جاری) دولت در سال ۱۴۰۰ به ۸۰۹۱/۸ هزار میلیارد ریال رسید که در مقایسه با رقم سال قبل از آن به میزان ۷۸/۰ درصد رشد و در مقایسه با رقم بودجه مصوب معادل ۸۸/۱ درصد تحقق یافت. بدین ترتیب، بر اساس عملکرد درآمدها و پرداخت‌های هزینه‌ای دولت در سال ۱۴۰۰، تراز عملیاتی بودجه عمومی دولت حدود ۳۱۲۶/۰ هزار میلیارد ریال کسری داشت.

نمودار ۱۱-۲- وضع مالی دولت(هزار میلیارد ریال)

در سال ۱۴۰۰، دریافتی‌های دولت از محل واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای شامل منابع حاصل از فروش نفت و میعانات گازی، منابع حاصل از فروش اموال منقول و غیر منقول و واگذاری طرح تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مبلغ ۲۴۰۰/۳ هزار میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم مصوب ۶۰/۷ درصد تحقق و در مقایسه با رقم سال قبل از آن معادل ۴۹۶/۳ درصد افزایش

داشت. در این سال تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (پرداخت‌های عمرانی) مبلغ ۱۴۰۹/۰ هزار میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم سال قبل از آن حدود ۸۱/۹ درصد افزایش و در مقایسه با رقم مصوب ۲۰/۱ درصد عدم تحقق داشت. بدین ترتیب، خالص واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای در سال ۱۴۰۰ معادل ۹۹۱/۳ هزار میلیارد ریال مازاد داشت.

(هزار میلیارد ریال)

جدول ۱۱-۲- وضع مالی دولت

	سال			تغییر(درصد)	
	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۴۰۰
درآمدها	**۲۱۷۱/۸**	**۲۷۹۱/۶**	**۴۹۶۵/۸**	**۲۸/۵**	**۷۷/۹**
درآمدهای مالیاتی	۱۶۰۸/۴	۲۰۶۷/۸	۳۲۵۸/۶	۲۸/۶	۵۷/۶
سایر درآمدها	۵۶۳/۴	۷۲۳/۸	۱۷۰۷/۲	۲۸/۵	۱۳۵/۹
پرداخت‌های هزینه‌ای(جاری)	**۳۳۶۷/۹**	**۴۵۴۷/۰**	**۸۰۹۱/۸**	**۳۵/۰**	**۷۸/۰**
تراز عملیاتی	**-۱۱۹۶/۰**	**-۱۷۵۵/۴**	**-۳۱۲۶/۰**	**۴۶/۸**	**۷۸/۱**
واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	**۴۷۵/۶**	**۴۰۲/۶**	**۲۴۰۰/۳**	**-۱۵/۴**	**۴۹۶/۳**
تملک دارایی‌های سرمایه‌ای(پرداخت‌های عمرانی)	**۵۰۶/۳**	**۷۷۴/۷**	**۱۴۰۹/۰**	**۵۳/۰**	**۸۱/۹**
خالص واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	**-۳۰/۷**	**-۳۷۲/۱**	**۹۹۱/۳**	▣	**-۳۶۶/۴**
تراز عملیاتی و سرمایه‌ای	**-۱۲۲۶/۷**	**-۲۱۲۷/۵**	**-۲۱۳۴/۸**	**۷۳/۴**	**۰/۳**

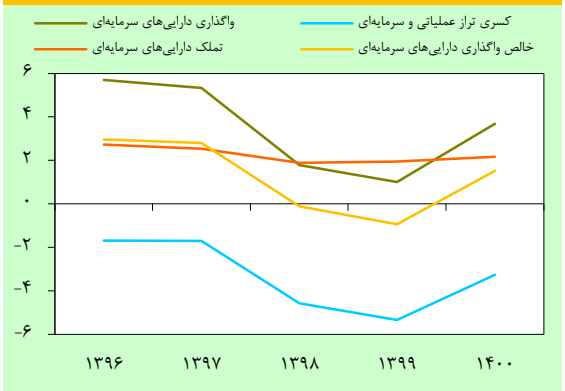
نسبت به تولید ناخالص داخلی (۱۳۹۵=۱۰۰)

	درصد			تغییر(واحد درصد)	
	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۴۰۰
درآمدها	**۸/۲**	**۷/۰**	**۷/۶**	**-۱/۲**	**۰/۶**
درآمدهای مالیاتی	۶/۱	۵/۲	۵/۰	-۰/۹	-۰/۲
سایر درآمدها	۲/۱	۱/۸	۲/۶	-۰/۳	۰/۸
پرداخت‌های هزینه‌ای(جاری)	**۱۲/۷**	**۱۱/۴**	**۱۲/۴**	**-۱/۳**	**۱/۰**
تراز عملیاتی	**-۴/۵**	**-۴/۴**	**-۴/۸**	**۰/۱**	**-۰/۴**
واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	**۱/۸**	**۱/۰**	**۳/۷**	**-۰/۸**	**۲/۷**
تملک دارایی‌های سرمایه‌ای(پرداخت‌های عمرانی)	**۱/۹**	**۱/۹**	**۲/۲**	**۰/۰**	**۰/۲**
خالص واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	**-۰/۱**	**-۰/۹**	**۱/۵**	**-۰/۸**	**۲/۵**
تراز عملیاتی و سرمایه‌ای	**-۴/۶**	**-۵/۳**	**-۳/۳**	**-۰/۷**	**۲/۱**

ماخذ: وزارت امور اقتصادی و دارایی

در سال ۱۴۰۰، با توجه به عملکرد درآمدها، پرداخت‌های هزینه‌ای، واگذاری و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، تراز عملیاتی و سرمایه‌ای (مجموع تراز عملیاتی و خالص واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای) با ۲۱۳۴/۸ هزار میلیارد ریال کسری مواجه شد که در مقایسه با رقم سال قبل از آن معادل ۰/۳ درصد افزایش داشت. در این سال، کسری بودجه محقق شده در مقایسه با رقم مصوب بودجه ۱۲/۸ درصد کمتر بود. در سال مورد بررسی، واگذاری دارایی‌های مالی معادل ۳۶۷۸/۸ هزار میلیارد ریال و تملک دارایی‌های مالی معادل ۱۵۴۴/۱ هزار میلیارد ریال بود و در نتیجه، خالص واگذاری دارایی‌های مالی با ۲۱۳۴/۸ هزار میلیارد ریال مازاد مواجه شد و کسری تراز عملیاتی و سرمایه‌ای از این محل تامین مالی شد.

نمودار ۱۱-۳- نسبت برخی ارقام بودجه عمومی دولت به تولید ناخالص داخلی(۱۳۹۵=۱۰۰)(درصد)

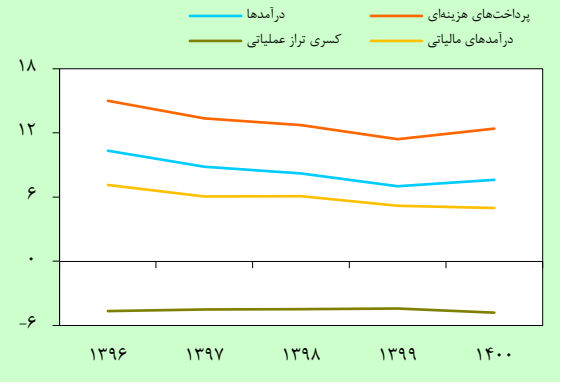
۱۱-۲- درآمدها و پرداخت‌های هزینه‌ای

۱۱-۲-۱- درآمدهای دولت

۱۱-۲-۱-۱- مالیات

در سال ۱۴۰۰، درآمدهای مالیاتی دولت شامل مالیات‌های مستقیم و غیر مستقیم معادل ۳۲۵۸/۶ هزار میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم سال قبل از آن معادل ۵۷/۶ درصد افزایش داشت. در سال ۱۴۰۰، درآمدهای مذکور در مقایسه با رقم مصوب بودجه معادل ۱۰۰/۲ درصد تحقق یافت. از مجموع درآمدهای مالیاتی، ۱۸۵۵/۲ هزار میلیارد ریال (۵۶/۹ درصد) از محل مالیات‌های مستقیم و ۱۴۰۳/۴ هزار میلیارد ریال (۴۳/۱ درصد) از محل مالیات‌های غیر مستقیم وصول شد که در مقایسه با ارقام سال قبل از آن به ترتیب ۵۹/۵ و ۵۵/۱ درصد افزایش یافتند.

نمودار ۱۱-۴- نسبت برخی ارقام بودجه عمومی دولت به تولید ناخالص داخلی(۱۰۰=۱۳۹۵)(درصد)

در سال مورد بررسی، در میان اجزای مالیات‌های مستقیم، وصولی مالیات اشخاص حقوقی (شامل اشخاص حقوقی دولتی و غیر دولتی) معادل ۱۱۴۰/۴ هزار میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم سال قبل از آن به میزان ۱۰۳/۶ درصد افزایش و در مقایسه با رقم مصوب بودجه، ۹۲/۶ درصد مازاد تحقق داشت. وصولی مالیات بر درآمد در سال ۱۴۰۰ معادل ۵۷۳/۰ هزار میلیارد ریال شامل مالیات حقوق (۳۶۹/۸ هزار میلیارد ریال)، مشاغل (۱۷۰/۶ هزار میلیارد ریال)، مستغلات (۲۵/۰ هزار میلیارد ریال) و سایر (۷/۶ هزار میلیارد ریال) بود که در مقایسه با رقم سال قبل از آن به میزان ۵۵/۴ درصد افزایش و در مقایسه با رقم مصوب ۵/۶ درصد مازاد تحقق داشت. معادل ۱۱/۳ درصد از درآمدهای مالیاتی دولت در سال ۱۴۰۰، مالیات حقوق کارکنان بخش عمومی و خصوصی بود که نسبت به سال قبل از آن با ۵۵/۲ درصد افزایش همراه بود. همچنین در سال مورد بررسی، مالیات بر ثروت شامل مالیات بر ارث، نقل و انتقالات سرقفلی، حق تمبر و اوراق بهادار و سایر مبلغ ۱۴۱/۹ هزار میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم سال ۱۳۹۹ معادل ۳۹/۵ درصد کاهش و در مقایسه با رقم مصوب ۵۸/۶ درصد عدم تحقق داشت.

در میان اجزای مالیات‌های غیر مستقیم، وصولی مالیات بر واردات مبلغ ۲۴۷/۶ هزار میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم سال قبل از آن به میزان ۳۷/۸ درصد افزایش و در مقایسه با رقم بودجه مصوب ۵۴/۶ درصد عدم تحقق داشت.

عملکرد مالیات بر کالاها و خدمات در سال ۱۴۰۰ معادل ۱۱۵۵/۸ هزار میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم سال قبل از آن معادل ۵۹/۴ درصد افزایش و در مقایسه با رقم مصوب ۹۴/۰ درصد تحقق یافت. ردیف درآمدی مالیات بر ارزش افزوده با رشد ۵۴/۸ درصدی، دلیل عمده رشد مالیات بر کالا و خدمات در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال قبل از آن بود[۱].

۱- براساس ماده ۳۷ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)، نرخ مالیات بر ارزش افزوده کالاها و خدمات عمومی در سال ۱۳۹۴ از ۸ درصد به ۹ درصد افزایش یافت و این نرخ برای سال‌های ۱۴۰۰-۱۳۹۵ نیز تمدید شد (شامل ۶ درصد مالیات و ۳ درصد عوارض).

در این سال، سرفصل‌های «مالیات بر اشخاص حقوقی غیر دولتی» و «مالیات بر ارزش افزوده» به ترتیب بالاترین سهم (۳۰/۳ و ۲۵/۰ درصد) از کل درآمدهای مالیاتی دولت را به خود اختصاص دادند. سهم درآمدهای مالیاتی از کل منابع بودجه عمومی دولت از ۳۷/۰ درصد در سال ۱۳۹۸ با ۱/۷ واحد درصد کاهش در سال ۱۳۹۹ به ۳۵/۴ درصد و در سال ۱۴۰۰، با ۵/۹ واحد درصد کاهش به ۲۹/۵ درصد رسید. همچنین، نسبت درآمدهای مالیاتی به تولید ناخالص داخلی از ۵/۲ درصد در سال ۱۳۹۹ به ۵/۰ درصد در سال ۱۴۰۰ کاهش یافت.

کادر شماره ۱- معافیت مالیاتی در سال ۱۴۰۰

طبق جزء ۴ بند (الف) تبصره ۱۲ قانون بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور، سقف معافیت مالیاتی درآمد سالانه مشمول مالیات حقوق موضوع ماده ۸۴ قانون مالیات‌های مستقیم در سال ۱۴۰۰، مبلغ ۴۸۰ میلیون ریال در سال تعیین شد.

۱۱-۲-۱-۲- سایر درآمدها

در سال ۱۴۰۰، سایر درآمدهای دولت شامل درآمدهای حاصل از مالکیت دولت، درآمدهای حاصل از فروش کالاها و خدمات، درآمدهای حاصل از جرایم و خسارات و درآمدهای متفرقه مبلغ ۱۷۰۷/۲ هزار میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم سال قبل از آن معادل ۱۳۵/۹ درصد افزایش و در مقایسه با رقم مصوب بودجه ۳۱/۷ درصد مازاد تحقق داشت. بررسی اجزای سرفصل سایر درآمدها نشان می‌دهد که در سال مورد بررسی، درآمدهای حاصل از مالکیت دولت به ۷۲۱/۴ هزار میلیارد ریال رسید که در مقایسه با رقم سال قبل از آن به میزان ۹۴/۸ درصد افزایش و در مقایسه با رقم مصوب بودجه ۴۸/۷ درصد مازاد تحقق داشت. در سال مورد بررسی، درآمدهای حاصل از فروش کالاها و خدمات به ۱۵۸/۲ هزار میلیارد ریال رسید که در مقایسه با سال ۱۳۹۹ معادل ۴۳/۶ درصد افزایش و در مقایسه با رقم مصوب ۶/۹ درصد مازاد تحقق داشت. در سال ۱۴۰۰، درآمدهای حاصل از جرایم و خسارات به ۹۴/۳ هزار میلیارد ریال رسید که در مقایسه با سال قبل با ۶۵/۳ درصد افزایش و در مقایسه با رقم مصوب بودجه با ۱۲/۹ درصد عدم تحقق مواجه شد. درآمدهای متفرقه به ۷۳۳/۳ هزار میلیارد ریال رسید که نسبت به سال قبل از آن ۲۹۳/۵ درصد افزایش یافت و نسبت به رقم مصوب بودجه ۳۲/۰ درصد مازاد تحقق داشت.

(هزار میلیارد ریال) **جدول ۱۱-۳- منابع بودجه عمومی دولت**(به استثنای درآمدهای اختصاصی)

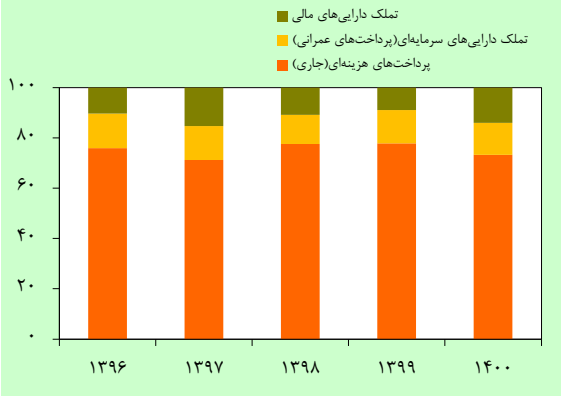
	سال			درصد تغییر		سهم(درصد)	
	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۴۰۰
درآمدها	**۲۱۷۱/۸**	**۲۷۹۱/۶**	**۴۹۶۵/۸**	**۲۸/۵**	**۷۷/۹**	**۴۷/۷**	**۴۵/۰**
درآمدهای مالیاتی	۱۶۰۸/۴	۲۰۶۷/۸	۳۲۵۸/۶	۲۸/۶	۵۷/۶	۳۵/۴	۲۹/۵
سایر درآمدها	۵۶۳/۴	۷۲۳/۸	۱۷۰۷/۲	۲۸/۵	۱۳۵/۹	۱۲/۴	۱۵/۵
واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	**۴۷۵/۶**	**۴۰۲/۶**	**۲۴۰۰/۳**	**-۱۵/۴**	**۴۹۶/۳**	**۶/۹**	**۲۱/۷**
واگذاری دارایی‌های مالی	**۱۶۹۸/۶**	**۲۶۵۳/۹**	**۳۶۷۸/۸**	**۵۶/۲**	**۳۸/۶**	**۴۵/۴**	**۳۳/۳**
جمع کل منابع	**۴۳۴۶/۰**	**۵۸۴۸/۱**	**۱۱۰۴۴/۹**	**۳۴/۶**	**۸۸/۹**	**۱۰۰/۰**	**۱۰۰/۰**

ماخذ: وزارت امور اقتصادی و دارایی

کادر شماره ۲- منابع و مصارف قانون هدفمندسازی یارانه‌ها در سال ۱۴۰۰ (تبصره ۱۴)

در اجرای قانون هدفمندسازی یارانه‌ها مصوب ۱۳۸۸/۱۰/۱۵، به دولت این اجازه داده شد ردیف‌های یارانه‌ای این قانون را با استفاده از انواع روش‌های پرداخت نقدی و غیر نقدی در میان خانوارهای هدف و نیازمند، توزیع و همچنین برای ارایه خدمات حمایتی و کمک به بخش تولید اقدام نماید. طبق جدول شماره ۱۴ (منابع و مصارف تبصره ۱۴) قانون بودجه سال ۱۴۰۰، دولت موظف است در این سال منبع یارانه‌ای مذکور را به شرح زیر هزینه نماید: ۷۳۸/۰ هزار میلیارد ریال برای پرداخت یارانه نقدی و غیر نقدی و اجرای طرح معیشتی خانوارها، ۱۱۶/۰ هزار میلیارد ریال برای کاهش فقر مطلق خانوارهای تحت حمایت کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی، ۲۲/۰ هزار میلیارد ریال برای اجرای قانون حمایت از حقوق معلولان و یارانه سود تسهیلات مسکن دو نفر معلول به بالای بهزیستی، ۲۶/۷ هزار میلیارد ریال بابت اجرای تبصره ذیل ماده ۳۸ قانون جامع خدمات‌رسانی به ایثارگران، کمک به مابه‌التفاوت سود تسهیلات رزمندگان و کمک به مستمری رزمندگان معسر، ۵۲/۰ هزار میلیارد ریال بابت ماده ۴۶ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) موضوع کمک به سلامت جامعه (کاهش هزینه‌های مستقیم سلامت مردم، ایجاد دسترسی عادلانه مردم به خدمات بهداشتی و درمانی و ...)، ۶۰/۰ هزار میلیارد ریال برای اجرای سایر اهداف مندرج در ماده ۳۹ قانون برنامه ششم توسعه، اجرای موارد (۸ تا ۱۱) قانون هدفمندسازی یارانه‌ها، حق بیمه سهم دولت اقشار خاص (از جمله رانندگان حمل و نقل درون و برون شهری، قالی‌بافان و ...)، ۲۲۰/۰ هزار میلیارد ریال یارانه نان و خرید تضمینی گندم، ۲۵۰/۰ هزار میلیارد ریال برای وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (موضوع بیمه سلامت پزشک خانواده، یارانه دارو و شیرخشک و ...)، ۹/۰ هزار میلیارد ریال بابت امور رفاهی و تغذیه دانشجویان، ۳۲۰/۰ هزار میلیارد ریال برای تولید و اشتغال (بند (الف) تبصره ۱۸ قانون بودجه) و ۱۹۳/۱ هزار میلیارد ریال برای رفع محرومیت از منابع کم‌برخوردار (مطابق جدول شماره ۱۷ و براساس احکام موضوع جدول ۳-۱۰ تبصره ۱۴ ماده واحده) و بقیه معادل ۱۳۳۸/۲ هزار میلیارد ریال را صرف سایر مصارف مندرج در جدول شماره ۱۴ (منابع و مصارف تبصره ۱۴) قانون بودجه سال ۱۴۰۰ نماید.

نمودار ۱۱-۵- ترکیب مصارف بودجه عمومی دولت(درصد)

۱۱-۲-۲- پرداخت‌های هزینه‌ای

در سال ۱۴۰۰، پرداخت‌های هزینه‌ای (جاری) دولت معادل ۸۰۹۱/۸ هزار میلیارد ریال بود که در مقایسه با سال قبل از آن معادل ۷۸/۰ درصد رشد و در مقایسه با رقم مصوب بودجه ۸۸/۱ درصد تحقق یافت. سهم پرداخت‌های هزینه‌ای از مجموع مصارف دولت در سال ۱۴۰۰ معادل ۷۳/۳ درصد بود که در مقایسه با نسبت مزبور در سال ۱۳۹۹ (سهم ۷۷/۸ درصدی) به میزان ۴/۵ واحد درصد کاهش یافت.

از مجموع پرداخت‌های هزینه‌ای دولت در سال مورد بررسی، ۷۸۶۲/۸ هزار میلیارد ریال (۹۷/۲ درصد) بابت پرداخت‌های هزینه‌ای ملی شامل پرداخت‌های ردیف‌های اعتبارات هزینه - ملی - مستقر در مرکز و استان‌ها، اعتبارات ابلاغی (ردیف‌ها و تبصره‌ها)، درآمد - هزینه‌ای دستگاه‌های اجرایی، پرداخت یارانه کالاهای اساسی، حقوق کارکنان، پرداخت اعتبار سایر صندوق‌های بازنشستگی کشوری و تامین اجتماعی و لشکری و سایر موارد و ۲۲۹/۰ هزار میلیارد ریال (۲/۸ درصد) بابت پرداخت‌های هزینه‌ای استانی بود.

بر اساس آمار وزارت امور اقتصادی و دارایی، مجموع یارانه پرداختی کالاهای اساسی[1] در سال ۱۴۰۰ با ۴۹۲/۰ درصد افزایش نسبت به سال قبل از آن به ۴/۷ هزار میلیارد ریال رسید. در سال مذکور، نسبت یارانه پرداختی دولت در چارچوب سرفصل مذکور به تولید ناخالص داخلی به قیمت‌های جاری حدود صفر درصد می‌باشد.

۱۱-۲-۳- تراز عملیاتی بودجه عمومی دولت

در سال ۱۴۰۰، عملکرد بودجه عمومی دولت از نظر درآمدها و پرداخت‌های هزینه‌ای به ترتیب معادل ۴۹۶۵/۸ و ۸۰۹۱/۸ هزار میلیارد ریال بود. بدین ترتیب، تراز عملیاتی بودجه عمومی ۳۱۲۶/۰ هزار میلیارد ریال کسری داشت که نسبت به رقم کسری تراز عملیاتی سال ۱۳۹۹ معادل ۷۸/۱ درصد افزایش نشان می‌دهد. رقم کسری تراز عملیاتی محقق شده نسبت به رقم پیش‌بینی شده در بودجه مصوب ۳۲/۶ درصد کمتر بود.

۱- شامل یارانه انواع کالاها و خدمات بوده و یارانه انرژی پرداختی به صورت نقدی به خانوارها را شامل نمی‌شود.

۱۱-۳- واگذاری و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای

۱۱-۳-۱- واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای

در سال ۱۴۰۰، مبلغ ۲۴۰۰/۳ هزار میلیارد ریال از محل واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای به خزانه واریز شد که در مقایسه با رقم سال قبل از آن معادل ۴۹۶/۳ درصد افزایش داشت. از کل رقم مذکور، معادل ۹۸/۸ درصد (۲۳۷۲/۱ هزار میلیارد ریال) از محل منابع حاصل از فروش نفت خام و میعانات گازی و معادل ۱/۲ درصد (۲۸/۲ هزار میلیارد ریال) از محل منابع حاصل از فروش اموال منقول و غیر منقول و واگذاری طرح تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بود. در این سال، رقم عملکرد واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای نسبت به رقم مصوب بودجه ۳۹/۳ درصد عدم تحقق داشت که عمدتا ناشی از عدم تحقق ۳۲/۱ درصدی ردیف فروش نفت خام و میعانات گازی بود. رقم عملکرد منابع حاصل از نفت خام و میعانات گازی در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال قبل از آن به میزان ۵۱۲/۸ درصد افزایش یافت.

۱۱-۳-۲- تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (پرداخت‌های عمرانی)

در سال ۱۴۰۰، پرداخت بابت تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (پرداخت‌های عمرانی) به میزان ۱۴۰۹/۰ هزار میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم سال قبل از آن معادل ۸۱/۹ درصد افزایش و نسبت به رقم مصوب، ۷۹/۹ درصد تحقق داشت. از مجموع پرداخت‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، ۱۳۳۶/۹ هزار میلیارد ریال (۹۴/۹ درصد) بابت تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی و ۷۲/۱ هزار میلیارد ریال (۵/۱ درصد) بابت تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استانی بود. معادل ۵۱/۶ درصد از کل پرداخت‌های عمرانی در سال ۱۴۰۰ از طریق واگذاری اوراق مالی اسلامی شامل اسناد خزانه اسلامی بود.

در سال مورد بررسی، با توجه به ارقام واگذاری و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای که به ترتیب معادل ۲۴۰۰/۳ و ۱۴۰۹/۰ هزار میلیارد ریال بود، خالص واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای به ۹۹۱/۳ هزار میلیارد ریال رسید که در مقایسه با رقم منفی سال ۱۳۹۹ افزایش قابل توجهی را نشان می‌دهد، همچنین، در مقایسه با رقم مصوب بودجه با ۵۴/۸ درصد عدم تحقق مواجه شد.

(هزار میلیارد ریال)

جدول ۱۱-۴- مصارف بودجه عمومی دولت

	سال			درصد تغییر		سهم(درصد)	
	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۴۰۰
پرداخت‌های هزینه‌ای(جاری)	۳۳۶۷/۹	۴۵۴۷/۰	۸۰۹۱/۸	۳۵/۰	۷۸/۰	۷۷/۸	۷۳/۳
تملک دارایی‌های سرمایه‌ای(عمرانی)	۵۰۶/۳	۷۷۴/۷	۱۴۰۹/۰	۵۳/۰	۸۱/۹	۱۳/۲	۱۲/۸
تملک دارایی‌های مالی	۴۷۱/۸	۵۲۶/۴	۱۵۴۴/۱	۱۱/۶	۱۹۳/۳	۹/۰	۱۴/۰
جمع کل مصارف	**۴۳۴۶/۰**	**۵۸۴۸/۱**	**۱۱۰۴۴/۹**	**۳۴/۶**	**۸۸/۹**	**۱۰۰/۰**	**۱۰۰/۰**

ماخذ: وزارت امور اقتصادی و دارایی

۱۱-۳-۳- تراز عملیاتی و سرمایه‌ای بودجه عمومی دولت

در سال ۱۴۰۰، تراز عملیاتی و سرمایه‌ای (مجموع تراز عملیاتی و خالص واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای) با ۲۱۳۴/۸ هزار میلیارد ریال کسری مواجه شد که نسبت به رقم مصوب بودجه معادل ۱۲/۸ درصد کمتر تحقق یافت و در مقایسه با رقم کسری سال ۱۳۹۹ حدود ۰/۳ درصد افزایش یافت. کسری مزبور از محل خالص واگذاری دارایی‌های مالی تامین شد. در این سال، نسبت کسری تراز عملیاتی و سرمایه‌ای دولت به تولید ناخالص داخلی با ۲/۱ واحد درصد کاهش نسبت به سال قبل به ۳/۳ درصد رسید.

۱۱-۴- واگذاری و تملک دارایی‌های مالی

۱۱-۴-۱- واگذاری دارایی‌های مالی

در سال ۱۴۰۰، واگذاری دارایی‌های مالی شامل استفاده از منابع خارجی و داخلی مبلغ ۳۶۷۸/۸ هزار میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم سال قبل از آن حدود ۳۸/۶ درصد افزایش و در مقایسه با رقم بودجه مصوب ۱۳/۹ درصد، عدم تحقق داشت. عدم تحقق مذکور عمدتا ناشی از عدم تحقق ۶۷/۱ درصدی منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی (با سهم ۲۲/۹ درصدی) بوده است. شایان ذکر است، ردیف منابع حاصل از استفاده از صندوق توسعه ملی با سهم ۱۹/۶ درصدی و مازاد تحقق ۹۹/۰ درصدی نسبت به ارقام مصوب بودجه، عملکردی معادل ۷۲۰/۴ هزار میلیارد ریال داشت. همچنین، طبق ارقام مصوب بودجه سال ۱۴۰۰، مبلغ ۱۳۲۵/۰ هزار میلیارد ریال از محل فروش انواع اوراق مالی اسلامی پیش‌بینی شده بود، که این ردیف عملکرد ۲۰۲۳/۹ هزار میلیارد ریالی را ثبت نمود. فروش انواع اوراق مالی اسلامی در مقایسه با رقم سال ۱۳۹۹ حدود ۵/۷ درصد افزایش و معادل ۵۲/۷ درصد مازاد تحقق داشت.

در سال مورد بررسی، ۱۰۰/۰ درصد مجموع واگذاری دارایی‌های مالی از محل منابع داخلی صورت گرفت.

۱۱-۴-۲- تملک دارایی‌های مالی

در سال ۱۴۰۰، تملک دارایی‌های مالی مبلغ ۱۵۴۴/۱ هزار میلیارد ریال بود که در مقایسه با سال قبل از آن حدود ۱۹۳/۳ درصد افزایش و در مقایسه با رقم بودجه مصوب ۱۵/۵ درصد عدم تحقق داشت.

۱۱-۴-۳- خالص واگذاری دارایی‌های مالی

با توجه به ارقام واگذاری و تملک دارایی‌های مالی به ترتیب به میزان ۳۶۷۸/۸ و ۱۵۴۴/۱ هزار میلیارد ریال، خالص واگذاری دارایی‌های مالی در سال ۱۴۰۰ مبلغ ۲۱۳۴/۸ هزار میلیارد ریال بود که در مقایسه با رقم سال قبل از آن به میزان ۰/۳ درصد افزایش و در مقایسه با رقم مصوب بودجه ۱۲/۸ درصد کمتر تحقق یافت. رقم مذکور برای تامین کسری تراز عملیاتی و سرمایه‌ای استفاده شد.